MAKTAB TA’LIMI TIZIMIDA INGLIZ TILINI O‘QITISHNING HOZIRGI HOLATI

Shoisayeva Dilxumora Shojalil qizi,
A.Avloniy nomidagi pedagogik mahorat milliy instituti tayanch doktoranti
https://doi.org/10.5281/zenodo.17291973

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida maktab ta’limi bosqichida ingliz tilini o‘qitish jarayonining bugungi holati tahlil etilgan. Xususan, sohada amalga oshirilayotgan islohotlar, yangilangan o‘quv dasturlari, darsliklar va metodik qo‘llanmalar, o‘qituvchilarning kasbiy malakasi hamda o‘quvchilarning til kompetensiyalarini egallash darajasi tahlil qilingan. Shuningdek, umumta’lim maktablarida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va kommunikativ yondashuvlarning joriy etilishi til o‘rganish jarayoniga qanday ta’sir ko‘rsatayotgani ko‘rib chiqilgan. Maqolada, shuningdek, ingliz tilini o‘qitishdagi mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo‘nalishida amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar yoritilgan.*

Kalit so‘zlar: *kommunikativ yondashuv, USAID, CEFR, ESN, STEM, metodik qo‘llanmalar.*

Современное состояние преподавания английского языка в системе школьного образования

Шоисаева Дилхумора Шожалил кизи,
докторант Национального института педагогического мастерства имени Абдуллы Авлони

Аннотация: *В данной статье проанализировано текущее состояние процесса преподавания английского языка на этапе школьного образования в Республике Узбекистан. В частности, рассмотрены проводимые реформы в данной сфере, обновлённые учебные программы, учебники и методические пособия, профессиональная квалификация преподавателей, а также уровень освоения языковых компетенций учащихся. Также проанализировано влияние внедрения современных информационно-коммуникационных технологий и коммуникативного подхода в общеобразовательных школах на процесс изучения иностранного языка. В статье освещаются существующие проблемы в преподавании английского языка и предпринимаемые меры по их устранению.*

Ключевые слова: *коммуникативный подход, USAID, CEFR, ESN, STEM, методические пособия.*

The current state of englısh language teachıng ın the school educatıon system

Shoisaeva Dilkhumora Shojalil qizi,
Basic doctorate student at National institute of pedagogical skills named after Abdulla Avloni

Abstract: *This article analyzes the current state of English language teaching at the school education level in the Republic of Uzbekistan. In particular, it examines the ongoing reforms in the field, updated curricula, textbooks and methodological materials, the professional skills of teachers, as well as students’ acquisition of language competencies. The article also explores the impact of introducing modern information and communication technologies and communicative approaches to language learning in general secondary schools. Furthermore, it highlights existing challenges in English language teaching and the measures being taken to address them.*

Keywords: *communicative approach, USAID, CEFR, ESN, STEM, methodological manuals.*

Globalizatsiya va axborot asri davrida xorijiy tillarni xususan, ingliz tilini o'rganish har bir shaxsning shaxsiy va kasbiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Ingliz tili xalqaro muloqot tili sifatida, ilm-fan, ta'lim va biznes kabi sohalrda asosiy vosita sifatida keng qo'llanilmoqda. Dunyo bitimlarining 90%i ingliz tilida tuziladi. Jahon moliyaviy fondlari va birjalari ingliz tilida faoliyat yuritadi. Yirik korporatsiyalar dunyoning har bir chekkasida ingliz tilidan foydalanadi. Garchi ingliz tilida so'zlashmasa ham, xorijiy sarmoyadorlar uchun shu tilda takliflarni ifoda etish ancha qulay va soddaroq. Maktablarda chet tili sifatida, asosan, ingliz tili o'rgatiladi. Bugungi kunda ingliz tilida ko'plab ilmiy ma'ruzalar, maqolalar, hisobotlar chop etiladi. Internet resurslarining ham 90 foizi ingliz tilida. Barcha sohalardagi ma'lumotlarning asosiy qismi birinchi bo'lib ingliz tilida paydo bo'ladi. Dunyoning eng nufuzli oliygohlari qatorida turgan birinchi 10 ta universitet ham aynan ingliz tilida faoliyat yuritadi. Shu bois, ingliz tilini egallash yuqori sifatli ta'lim olish, ilmiy izlanishlarda ishtirok etish va global mehnat bozorida raqobatbardosh kasb egasi bo'lish uchun muhim omil hisoblanadi. Natijada, ingliz tilini o'rganishga bo'lgan talab jahon miqyosida ortib bormoqda.

Hozirgi kunda ingliz tilini o'qitish davlat siyosatining eng dolzarb va ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Rivojlangan mamlakatlar qatori O'zbekistonda ham ingliz tilini o'rgatishga alohida e'tibor qaratmoqda. Mazkur sohada bir qator hukumat qarorlari va Prezident farmonlari qabul qilingan bo'lib, ular ingliz tilini o'qitish tizimini takomillashtirishga qaratilgan. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-maydagi 5117-sonli "O'zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori ta'lim tizimida xorijiy tillarni o'qitish sifatini oshirishga qaratilgan muhim hujjatdir[1]. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yoshlarni xorijiy tillarga o'qitish tizimi samaradorligini oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 2024-yil 27-iyundagi 239-sonli qarori ham muhim ahamiyatga ega[2]. Ushbu qarorlar asosida umumta'lim maktablarida ingliz tilini o'qitishning mazmuni va metodikasi yangilanmoqda, yangi darsliklar va o'quv-uslubiy qo'llanmalar ishlab chiqilmoqda, o'qituvchilarning malakasini oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi umumta'lim maktablarida ingliz tilini o'qitishning hozirgi holati so'nggi yillarda sezilarli darajada yaxshilandi. Davlat tomonidan amalga oshirilgan islohotlar, xalqaro hamkorlik va innovatsion metodlarning joriy etilishi ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilmoqda.

Ushbu islohotlar ingliz tilini o'qitish tizimi mamlakatda ingliz tilini o'qitishda grammatik tarjima metodikasini zamonaviy interfaol metodikalarga almashtirish jarayoniga oid tadqiqotlar olib borildi. 2018-yilda ingliz tili o'qituvchilari darslarni "interfaol metodlar", jumladan, "chigil yozdi" mashqlari, sahna ko'rinishlari hamda tezkor javob kabi usullardan foydalangan holda o'tishga harakat qilardilar. Biroq, o'quvchilarning bilim darajasidagi tafovut ushbu usullarni amalda qo'llashni murakkablashtirar edi. Adabiyotlarda ham chet tili bilim darajasidagi tafovut interfaol metodlardan foydlanishni murakkablashtirishi ko'p bora uchraydi[10]. Ushbu islohotlar ingliz tilini o'qitish tizimiga oid quyidagi 4 ta yo'nalish asosida olib borilganini ko'rishimiz mumkin:

Moddiy-texnik: lingafon xonalari, axborot texnologiyalarini jalb etish, ingliz tilini o'qitishda televideniye hamda internet orqali masofaviy ta'limdan foydalanish

Metodik: interfaol metodlarga asoslangan yangi metodik majmualar va ta'lim standart-

larini ishlab chiqish, til aspektlaridan ko‘ra til ko‘nikmalariga ko‘proq e’tibor berish.

Moliyaviy: Davlat byudjetidan chekka hududlarda dars beruvchi yoki C1 sertifikatiga ega o‘qituvchilarga ustama to‘lanishi va hokazo.

Quyida bu jarayonning asosiy jihatlarini keltirib o‘tiladi.

Mamlakatimizda yoshlarni qo‘llab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish, ilmli va ma’rifatli yoshlarni kamol toptirish, ulg‘ayib kelayotgan yosh avlodning ijodiy va intellektual qobiliyatlarini rivojlantirish, xorijiy tillarga o‘qitishni yanada ommalashtirish, shuningdek, bunday faoliyat bilan shug‘ullanuvchi subyektlarni qo‘llab-quvvatlash va rivojlanishi uchun qulay muhit yaratish, yoshlarni xorijiy tillarga o‘qitishni takomillashtirish jarayonida, talab yuqori bo‘lgan chet tillarini mukammal o‘zlashtirish uchun sharoitlar kengaytirilmoqda. Yoshlarni rag‘batlantirish xorijiy tillarni o‘rganishga bo‘lgan qiziqishini oshirish maqsadida imtihon topshirish xarajati qoplanadigan xalqaro imtihon tizimlari bo‘yicha ingliz, nemis, fransuz, koreys, xitoy va yapon tillaridan kamida C1 yoki unga tenglashtirilgan mos darajadagi sertifikat olgan yoshlarni imtihon topshirish xarajatlarini kompensatsiya qilishga qo‘shimcha ravishda Yoshlar ishlari agentligiga ajratilgan mablag‘lar doirasida o‘qish xarajatlarini qoplash uchun bazaviy hisoblash miqdorining uch baravari miqdorida bir martalik moddiy rag‘batlantirish tizimi joriy etildi.

Hozirgi kunga qadar xorijiy til sertifikatiga ega bo‘lgan o‘quvchilar soni 37.1 ming nafarga yetdi. O‘zbekistonda 2021-yil 1-maydan boshlab IELTS, TOEFL, GMAT, GRE va SAT imtihonlaridan yuqori ball to‘plagan yoshlarga imtihon xarajatlari to‘liq qoplab berilyapti.

Bundan tashqari, ingliz tili va boshqa xorijiy tillar va zamonaviy kasblarni o‘rgatish bo‘yicha dunyoning yetakchi markazlari, oliy ta’lim tashkilotlari bilan hamkorlikni yo‘lga qo‘yish, ularning xalqaro ta’lim standartlariga mos ta’lim dasturlarini “Ibrat farzandlari” va “Ustoz” loyihalariga tatbiq etish choralari ko‘rilyapti. Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi, Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi hamda Yoshlar ishlari agentligi 2024-2025-o‘quv yilidan boshlab ta’lim muassasalarining chet tili fani bo‘yicha darslarida videomahsulotlardan, shu jumladan, “Ibrat farzandlari” platformasidan keng foydalanishi yo‘lga qo‘yildi.

Metodik yondashuvlar va darsliklar. Ingliz tilini o‘qitish metodikasi – bu til o‘rganish jarayonini tizimli va samarali tashkil etishga qaratilgan nazariy va amaliy prinsiplar majmuasi hisoblanadi. Metodika til o‘rgatishning mazmuni, usullari, vositalari va ta’lim jarayonini boshqarish tamoyillarini o‘z ichiga oladi. Umumta’lim maktablari sharoitida metodikaning roli o‘quvchilarning yosh xususiyatlari, psixologik imkoniyatlari hamda ijtimoiy-madaniy muhitni hisobga olib, til o‘rganish jarayonini optimallashtirishdan iboratdir[4].

Ingliz tilini o‘qitish metodikasida qo‘llaniladigan yondashuvlar til o‘rganish jarayonining nazariy asoslarini tashkil etadi va pedagogik amaliyotda yo‘nalish beradi. Asosiy yondashuvlar quyidagilardan iborat:

Grammatik-tarjimaviy yondashuv: An’anaviy usul bo‘lib, tilni o‘rgatishda grammatika qoidalarining o‘zlashtirilishi va matnlarni tarjima qilish asosiy vazifaga ega. Biroq, bu yondashuvning amaliy nutq ko‘nikmalarini rivojlantirishda samaradorligi pastligi qayd etilgan[5].

Kommunikativ yondashuv: Zamonaviy ta’limda keng qo‘llaniladigan yondashuv bo‘lib, asosiy e’tibor tilni amaliy muloqot vositasi sifatida o‘rganishga qaratiladi. Ushbu yondashuv o‘quvchilarning o‘z fikrini erkin ifodalashi, ijtimoiy vaziyatlarda samarali muloqot qilishi uchun sharoit yaratadi[6].

Kognitiv yondashuv: Til o‘rganishni insonning kognitiv jarayonlari, xususan, e’tibor,

xotira va fikrlash faoliyati bilan bog‘liq deb hisoblaydi. Bu yondashuv til o‘rganishni psixologik jihatdan chuqurroq tahlil qilishga imkon beradi[7].

Bu borada O‘zbekiston ta’lim tizimida ham yangi darsliklar yaratildi. USAID tomonidan moliyalashtirilgan “O‘zbekiston – Barqarorlik uchun ta’lim” dasturi doirasida, Cambridge University Press tomonidan ishlab chiqilgan ingliz tili darsliklari 2021-2022-o‘quv yilida 200 ta maktabda sinovdan o‘tkazildi. 2022-2023-o‘quv yilidan boshlab, bu darsliklar 6,5 milliondan ortiq o‘quvchiga taqdim etildi[4]. Bu darsliklar kommunikativ yondashuvga asoslangan bo‘lib, o‘quvchilarda amaliy til ko‘nikmalarini – o‘qish, yozish, tinglash, gapirishni rivojlantirishga xizmat qiladi.

O‘qituvchilar uchun “Teacher’s Book” qo‘llanmalari, test banklari va metodik tavsiyalar mavjud bo‘lib, ular darslarni samarali rejalashtirish va baholashda yordam beradi.

Axborot texnologiyalari: Interaktiv doskalar yordamida video va audio materiallar taqdim etish va QR-kodli topshiriqlar orqali o‘quvchilar mustaqil ravishda matnlarni tinglab tushunish, lug‘at boyligini mustahkamlash imkoniyatiga ega.

Mobil ilovalar va onlayn platformalar: Duolingo, Quizlet, Wordwall va British Council Learn English kabi vositalar o‘quv jarayoniga kiritilgan.

O‘qituvchilar malakasini oshirish va sertifikatlash, xalqaro hamkorlik va tajriba almashish: O‘qituvchilarning kasbiy malakasini oshirish ta’lim sifatini yaxshilashning muhim omillaridan biridir. Zamonaviy ta’lim tizimida malakali o‘qituvchilar nafaqat fan bilimiga ega bo‘lishi, balki pedagogik mahorat, kommunikatsiya va zamonaviy o‘qitish metodlarini qo‘llashda ham yuqori darajada bo‘lishi talab etiladi. Sertifikatlash esa o‘qituvchining malakasini rasmiy tasdiqlash vositasi bo‘lib, u nafaqat o‘qituvchi uchun professional rivojlanish va motivatsiya manbai, balki ish beruvchilar uchun ham ta’lim sifatini baholash mezonidir.

Hozirgi kunga qadar umumta’lim maktablarida faoliyat yuritayotgan ingliz tili o‘qituvchilarining 59,1% (29 001 nafar) B2 va undan yuqori darajadagi sertifikatlarga ega bo‘ldi[5].

Malaka oshirish kurslari, seminarlar, treninglar orqali o‘qituvchilar yangi bilim va ko‘nikmalarni egallaydi, o‘z darslarini yanada samarali tashkil eta oladi. Xalqaro hamkorlik doirasida tashkil etilgan kurslar, masalan, TESOL (Ingliz tilini ikkinchi til sifatida o‘qitish sertifikati), o‘qituvchilarga xalqaro standartlarga mos malaka beradi.

Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi, Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi 2024-2025-o‘quv yilidan boshlab: Abdulla Avloniy nomidagi pedagogik mahorat milliy instituti, Qoraqalpog‘iston Respublikasi va viloyatlar pedagogik mahorat markazlarida ingliz tilidan tashqari boshqa xorijiy tillar bo‘yicha ham bosqichma-bosqich pedagoglarni qayta tayyorlash kurslari tashkil qilindi;

Bugungi globallashuv davrida ta’lim sohasida xalqaro hamkorlik va tajriba almashish muhim strategik ahamiyat kasb etmoqda. Xususan, O‘zbekiston ta’lim tizimining rivojlanishida xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda olib borilayotgan dasturlar muhim ahamiyatga ega. Shunday dasturlardan biri – **English Speaking Nation (ESN)** dasturi bo‘lib, u AQShning Xalqaro ta’lim bo‘yicha Amerika kengashlari, AQSh elchixonasi va O‘zbekiston Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi hamkorligida amalga oshirildi. Dastur doirasida O‘zbekiston bo‘ylab 18000 dan ortiq ingliz tili o‘qituvchisi o‘qitilib, bu orqali mamlakatning o‘rta maktab o‘quvchilarining ingliz tili ko‘nikmalari kuchaytirildi hamda yuqori sifatli ta’lim ta’minlandi. 2019-yil noyabr oyida AQShning Toshkentdagi elchixonasi hamda Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi bilan hamkorlikda

ishga tushirilib, Xalqaro ta’lim bo‘yicha Amerika kengashlari tomonidan amalga oshirilgan ushbu qo‘shma tashabbus O‘zbekistondagi ingliz tili o‘qituvchilariga o‘z o‘quvchilarining til bilish malakasini oshirish uchun eng samarali o‘qitish metodologiyasi bilan ta’minlashga qaratilgan. Ushbu metodlar o‘quvchilarda ingliz tilida og‘zaki va yozma nutq, eshitish va o‘qish kabi asosiy til ko‘nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan bo‘lib, ularni real hayotda til bilan erkin muloqot qilishga tayyorlaydi. Dastur shuningdek, o‘qituvchilarga kasbiy o‘sish, mentorlik, hamkorlikda o‘rganish va o‘z darslarini tanqidiy tahlil qilish imkonini yaratdi. Bu orqali ular nafaqat o‘quvchilarning bilim darajasini oshirishga, balki butun ta’lim tizimining sifatini yaxshilashga xizmat qilmoqda.

Mazkur kompleks dastur O‘zbekiston bo‘ylab o‘rta maktablarning 18 000 dan ortiq ingliz tili o‘qituvchisiga intensiv malaka oshirish imkoniyatlarini taqdim etdi. 452 nafar o‘qituvchi TESOL dasturi bo‘yicha yuzma-yuz o‘tkazilgan 140 soatlik kurs orqali xalqaro miqyosda tan olingan sertifikatlarga ega bo‘ldi. 66 nafar o‘qituvchidan iborat guruh esa 2024-yil 16-mart kuni TESOL kurslarini muvaffaqiyatli tamomladi.

Bundan tashqari, 693 nafar ingliz tili o‘qituvchisi o‘z hamkasblarini qo‘llab-quvvatlash maqsadida butun mamlakat bo‘ylab ekspert o‘qituvchilar tarmog‘ini shakllantirib, trener va murabbiy bo‘lish uchun 60 soatlik ixtisoslashtirilgan kursda qatnashdi. Bu yuqori malakali o‘qituvchilar ESN dasturi doirasida O‘zbekistonning har bir mintaqasidan 18 000 dan ortiq o‘qituvchini o‘qitdi. O‘qituvchilarning yakuniy guruhi 2024-yil mart oyida ushbu treninglarda qatnashdi, natijada, dasturda o‘qitilganlarning umumiy soni 18 000 nafardan oshdi[6].

So‘nggi yillarda AQSh va boshqa davlatlardan ingliz tili mutaxassislari jalb qilinib, mahalliy o‘qituvchilarga ko‘maklashmoqda. Bu tajriba almashish jarayonini tezlashtirmoqda. Statistik ma’lumotlarga qaraganda, 2024-2025-o‘quv yilida AQShdan 20 nafar ingliz tili o‘qituvchisi O‘zbekistonga kelib, 10 ta hududdagi maktab va universitetlarda ingliz tilini o‘qitishda faoliyat yuritmoqda. 2019-yildan buyon 98 nafar amerikalik o‘qituvchi 21 ta davlat maktabi va 30 dan ortiq universitetda ishlamoqda[7].

STEM fanlarini ingliz tilida o‘qitish: Xorijiy tillarga ixtisoslashgan maktablar soni ko‘paymoqda. Ayrim maktablarda STEM fanlari ingliz tilida o‘qitilmoqda, bu esa o‘quvchilarning tilga bo‘lgan qiziqishini oshirmoqda. 2024-2025-o‘quv yilidan boshlab, Mirzo Ulug‘bek nomidagi ixtisoslashtirilgan maktabda STEM (fan, texnologiya, muhandislik, matematika) fanlari ingliz tilida o‘qitilmoqda. Kelgusida 2025-2026-yillarda 8 ta yangi ixtisoslashtirilgan maktab tashkil etilishi rejalashtirilgan[8].

Olib borilayotgan shunday islohotlarga qaramay ingliz tilini o‘qitish tizimida ayrim muammolar hali hamon mavjud. Quyida ayrimlarini keltirib o‘tilgan.

Hududlararo tafovut: Qishloq va chekka hududlardagi maktablarda malakali o‘qituvchilar yetishmaydi, infratuzilma zaif.

Amaliy ko‘nikmalar yetishmasligi: Darslarda ko‘proq grammatikaga urg‘u beriladi, og‘zaki nutqni rivojlantirish esa orqada qolmoqda.

Texnik vositalar ta’minoti: Ba’zi maktablarda zamonaviy ta’lim texnologiyalari, internet yoki interaktiv doskalar yetarli emas.

Hozirga qadar bu muammolar bosqichma-bosqich o‘z yechimini topib kelyapti. Masalan, har bir hududda raqamli ta’lim vositalarini joriy etish uchun davlat grantlari ajratilmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 29.04.2019-yildagi PF-5712-sonli Farmoni mavjud muammolarga yechimlar berilgan[3]. Qarorda respublikaning chekka hududlari maktab muassasalarini qaytadan ta’mirlab, yangi

zamonaviy raqamli ta'lim vositalarini joriy etish chora-tadbirlari keltirilgan va bosqichma-bosqich amalga oshirilib borilishi ko'zda tutilgan.

Ingliz tilini o'qitish sohasida so'nggi yillarda katta yutuqlarga erishilgan bo'lsa-da, mavjud muammolarni bartaraf etish orqali bu jarayonni yanada sifatli darajaga olib chiqish mumkin. Buning uchun o'qituvchilarni muntazam malaka oshirish, o'quv metodik bazani mustahkamlash va barcha hududlarda teng sharoitlar yaratish muhim hisoblanadi. Amaldagi islohotlar istiqbolida O'zbekistonda ingliz tili bo'yicha til kompetensiyasining umumiy darajasi oshishi kutilmoqda, bu esa xorijiy til ta'limining sifat ko'rsatkichlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori: 2021-yil 19-may 5117-son.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yoshlarni xorijiy tillarga o'qitish tizimi samaradorligini oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Qarori: 2024-yil 27-iyun PQ-239-son.

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni: 2019-yil 29-aprel, PF-5712-son.

4. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim Vazirligi. Ingliz tili o'qitish metodikasi bo'yicha qo'llanma, 2023.

5. Brown H.D. Principles of Language Learning and Teaching. Pearson, 2015.

6. Ellis R. Understanding Second Language Acquisition. Oxford University Press. 2015.

7. Richards J.C., Rodgers T.S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press, 2014.

7. https://www.gazeta.uz/uz/2023/07/25/usaid/

8. https://uzedu.uz/y3/lists/4/284.

9. https://m.kun.uz/news/2024/04/22/aqshning-esn-dasturi-ozbekistonda-18-ming-nafar-ingliz-tili-oqituvchisini-tayyorlad.

10. https://uzedu.uz/uz/lists/4/278.

11. https://www.gazeta.uz/uz/2024/03/28/quality-of-education.